

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ТУРБУЛЕНТНОГО СВІТУ

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНА АСОЦІАЦІЯ РЕКТОРІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ЄВРОПИ
БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПАРТНЕРСТВА

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ТУРБУЛЕНТНОГО СВІТУ

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОГО ФОРУМУ**

...

16 ЛЮТОГО 2023

Київ
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова
2023

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 2 від 26 січня 2023 року)*

За загальною редакцією академіка В. П. Андрущенко

Редакційна колегія:

- Віктор Андрущенко* – в. о. ректора УДУ імені Михайла Драгоманова
(голова редакційної колегії);
- Лешек Корпоровіч* – професор Ягеллонського університету (Республіка Польща);
- Роман Вернидуб* – проректор з навчально-методичної роботи
УДУ імені Михайла Драгоманова (заступник голови редакційної колегії);
- Григорій Торбін* – проректор з наукової роботи УДУ імені Михайла Драгоманова
(заступник голови редакційної колегії);
- Павло Горінов* – в. о. директора навчально-наукового інституту права
УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Володимир Євтух* – декан факультету соціально-політичних наук
УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Юрій Кондратьєв* – директор Міждисциплінарного центру складних систем
УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Микола Кириченко* – директор Державного закладу вищої освіти
«Університет менеджменту освіти» НАПН України;
- Лариса Лук'янова* – директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України;
- Наталія Мозгова* – завідувач кафедри філософії УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Тарас Олефіренко* – декан педагогічного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Василь Федоришин* – декан факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського
УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Сергій Русаков* – директор навчально-наукового інституту філософії
та освітньої політики УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Наталія Титова* – завідувач кафедри професійної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Таміла Новіцька* – директор Центру молодіжної політики УДУ імені Михайла Драгоманова.

М 74

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ
БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ТУРБУЛЕНТНОГО СВІТУ : збірник матеріалів міжнародного
форуму / за заг. ред. акад. В. П. Андрущенко. – Київ : Вид-во УДУ імені
Михайла Драгоманова, 2023. – 455 с.**

До збірника увійшли матеріали учасників Міжнародного форуму, де розглядаються актуальні питання стратегічних напрямів пріоритетів галузей наук і знань, зокрема з неперервної освіти та педагогічної інноватики, освітньої політики, публічного управління та громадського самоврядування.

Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, практиками, здобувачами вищої освіти в галузі філософії, політології, управління, психології, педагогіки та дотичних до них наук.

УДК 37.018-048.35:316.32-049.5(082)

DOI: <https://doi.org/10.31392/conf.UDU.2023.16.02>

© Автори статей, 2023

© Редакційна колегія, 2023

© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023

Ще одним викликом соціально-турбулентного простору є небезпечний розвиток подій, коли стираються роздільні лінії між станом війни і миру. Егоїстичні інтереси окремих гравців або помилкові політичні рішення, призводять до зон постійних військових конфліктів без приводу, запеклих ресурсних війн, які здатні змінити не лише крихкий баланс сил, але й всю геополітичну карту світу.

Таким чином, враховуючи сьогоднішня, збільшився попит на безпечне життя та інформаційно-психологічний комфорт задля особистісної реалізації в умовах турбулентності. Захист індивідуальної та суспільної свідомості від негативних інформаційних впливів становить основний зміст організації забезпечення інформаційно-психологічної безпеки. Інформаційна турбулентність, яка є наслідком синергетики властивостей інформаційного середовища, становить деструктивний фактор інформаційно-психологічної безпеки щодо держави й суспільства, так і окремої особистості. В умовах сьогоднішня, розв'язання проблем, пов'язаних із забезпеченням інформаційної безпеки, повинно мати системний характер та здійснюватися на різних рівнях держави (нормативному, інституційному, освітньому, особистісному).

Використана література:

1. Панченко О. Турбулентні соціально-психологічні виклики в системі державного управління інформаційною безпекою. *Теорія та практика державного управління*. 2020. Вип. 1 (68). С. 210-217.
2. Кубальський О. Сутність та основні виклики соціально-турбулентного простору сучасної цивілізації Сутність та основні виклики соціально-турбулентного простору сучасної цивілізації. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporozhzhia: Publishing house "Helvetica", 2022. 12 (89). P. 47-52.*
3. Панченко О. Епоха турбулентності і суспільні метаморфози як фактори ризиків державного управління. *Ефективність державного управління*. 2020. Вип. 2 (63). Ч. 1. С. 170-182.
4. Кисельов М. М. Філософія у сучасному вітчизняному освітянському процесі (передслово) Філософські основи наукових досліджень. Київ : Інтерсервіс, 2019. С. 5-11.

УДК 159.923:159.942

Лапченко І. О.

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри практичної психології*

*Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

ЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБИСТОСТІ

Актуальність безпеки особистості, групи, суспільства в цілому особливо яскраво проявилася з початком повномасштабного вторгнення агресора на територію України. Якщо рік тому йшлося про створення безпекового середовища з урахуванням сприятливих умов розвитку окремої особистості і / або соціальної групи, то сьогоднішня чітко відокремило необхідність чіткого визначення рівнів та зон безпеки.

Психологічна безпека постала в центрі уваги фахівців в останні десятиліття, особливо у зв'язку з підвищенням ризику різного виду насилля і маніпуляції: від сімейного до медіа та інтернет-ресурсів. Дослідження поняття психологічної безпеки поділилися на групи, в одній з яких визначаються зовнішні фактори впливу і різноманітні маніпулятивні технології, а в другій – індивідуально-психологічні та особистісні чинники, які перетворюють особу на жертву [3].

Емоційний інтелект особистості належить до таких її особливостей, які, з одного боку, забезпечують внутрішню рівновагу через осмислення власних емоцій та уміння ними управляти конструктивно. З другого боку, емоційний інтелект обумовлює усвідомлене ставлення особистості до оточення: розуміння переживань співрозмовника та уміння регулювати їх в його інтересах. Водночас емоційний інтелект може перетворитися на інструмент, за допомогою якого особистість може, регулюючи свій стан, управляти емоціями іншої людини на свою користь. В такому контексті постають питання етичного характеру, які впливають на межі психології, педагогіки, етики, політології, соціології. В своїй роботі прагнемо встановити місце і значення емоційного інтелекту у забезпеченні психологічної безпеки особистості.

Безпека, згідно до піраміди А. Маслоу, належить до базових потреб людини і хоча вона знаходиться вище суто фізіологічної нужди (харчування, сон, потяг до розмноження), є важливою для життєдіяльності, тому що стає підґрунтям для наступних – соціальних – потреб особистості: у приналежності, визнанні, самоактуалізації.

На рівні самоспостереження та результатів емпіричних досліджень доведено, що рівень загрози кожної ситуації визначається кожною особистістю. І хоча за допомогою наукового підходу можна рівень небезпеки розрахувати у відсотках і балах, переживання безпеки завжди є суб'єктивним. Тобто оцінка будь-якої ситуації з точки зору безпеки відбувається на емоційно-чуттєвому, іноді інтуїтивному рівні. Зважаючи на вказане, особи, що мають складності психологічного характеру, здійснюють оцінку небезпеки життєвих обставин часто недостатньо чітко і неадекватно, перебільшуючи її або зменшуючи.

Емоційний інтелект визначають як здатність особистості до контролю за власними емоційними переживаннями, уміння регулювати свій настрій (Д. Гоулмен) [1]; це поєднання точності вираження емоцій та їх емоцій із здатністю до їх емоцій у діяльності через управління ними (Дж. Мейер, М. Селовей [5]). Р. Бар-Он називає п'ять сфер реалізації емоційного інтелекту: для пізнання своєї сутності (розуміння емоцій, самоповага, самореалізація); комунікативні навички (взаємини, співпереживання); адаптаційні здібності (оцінювання реальності, відповідальність у розв'язанні проблем); управління стресовими станами (стійкість до стресу, самоконтроль); настроїв [4]. С. Люсін виокремлює дві сфери емоційного інтелекту: внутрішньоособистісну та міжособистісну, що відображає зосередженість та спрямованість особистості в певний момент часу на одній із сторін свого життя [2].

Підсумовуючи наведене, можна констатувати, що рівень розвитку емоційного інтелекту значною мірою впливає на те, ЩО особистість визначає як небезпеку і РІВЕНЬ цієї небезпеки. Розвинутий емоційний інтелект означає, що особистість здатна розпізнавати свої переживання і управляти ними, вмє розуміти стани і мотивацію свого оточення, має стійку самооцінку і самоповагу. Ця здатність створює підстави для бачення і усвідомлення особистістю негативних зовнішніх впливів, прихованих маніпуляцій.

Використана література:

1. Гоулман Д. Емоційний інтелект ; пер. з англ. С.-Л. Гумецької. Харків : Віват, 2018. 512 с.
2. Зарицька В. В. Теоретико-методологічні основи розвитку емоційного інтелекту у контексті професійної підготовки : монографія. Запоріжжя : КПУ, 2010. 303 с.

3. Лапченко І. О. Психологічна безпека учасників освітнього процесу. *Освіта і здоров'я підростаючого покоління*. Матеріали другого міжнародного симпозіуму : зб. наук. праць в 2-х частинах. За ред. Страшка С. В. 2018. Вип. 2. Ч. 1. С. 81-84. Електронний ресурс – URL : http://autta.org.ua/files/files/ozpp_v_2_ch_1.pdf
4. Bar-On R. Emotional Intelligence Inventory (EQ – i): technical Manual. Toronto, Canada: Multi – Health Systems, 1997.
5. Mayer J. D., Di Paolo M., Salovey P. Perceiving affective content in ambiguous visual stimuli: a component of emotional intelligence. *Journal of Personality Assessment*. 1990. Vol. 54, NN 3, 4. P. 772-781.

УДК 37.01:335.01

Литовченко О. В.
доктор педагогічних наук,
завідувачка лабораторії позашкільної освіти
Інституту проблем виховання НАПН України
м. Київ, Україна

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА І НАУКА В УМОВАХ ВІЙНИ: АКСІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

В умовах війни значення освіти виняткове. Педагогічна освіта як і педагогічна наука набувають у такому контексті ще більшого значення, оскільки транслюють не лише ключові підходи і принципи, освітній зміст і технології, але, насамперед, цінності і смисли.

Серед цінностей, які сьогодні визначають хід історії Європи і світу та наближають перемогу України, – національні українські цінності, національна гідність, свобода, історична правда, історична пам'ять про боротьбу за незалежність.

В українському суспільстві наразі триває процес українізації, національного відновлення, подолання наслідків русифікації; триває боротьба із советською та російською пропагандою, яка протягом багатьох років чинила вплив на освіту, культуру, намагаючись нівелювати все українське.

Наслідки такої пропаганди є масштабними і не обмежуються Україною; у англомовному інтернет-середовищі наразі є певні кола людей, які сприймають радянську/російську пропаганду, транслюють російські ідеї про «русофобію», захоплюються Советським Союзом тощо; відомі міжнародні організації під час широкомасштабної війни в Україні, яку підтримують більшість громадян рф, «співчують» росіянам, які «голодують» під санкціями [5].

В українському інтернет-середовищі, навіть педагогічному, досі вживаються такі терміни, як «Жовтнева соціалістична революція» [3], а деякі педагоги продовжують транслювати ідеї про «визволення України від фашистських загарбників» (українська вікіпедія значною мірою досі трактує ці події за радянським зразком), хоча у 1944 до звільнення від радянських окупантів залишалося майже 50 років і коректно говорити про «вигнання нацистських окупантів з України» [1]; використовують у навчальних матеріалах з історії України при висвітленні початку російсько-української війни 2014